តួនាទីរបស់មេធាវី

ក) សេចក្តីផ្តើម:

អស់រយៈពេលជាច្រើនទសវត្សមកហើយ ប្រទេសកម្ពុជាមានការខ្វះខាតនូវមេធាវីដែលឯករាជ្យ ដែលបានទទួលនូវការបណ្តុះបណ្តាលត្រឹមត្រូវ និងដែលមានទំនុកចិត្តលើខ្លួនឯង ។

បន្ទាប់ពីរបប ប៉ុល ពត ត្រូវបានបញ្ចប់នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ មានតែអ្នកដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកច្បាប់មួយចំនួនតូចប៉ុណ្ណោះដែលនៅរស់រានមានជីវិត អ្នកច្បាប់ភាគច្រើនបានភៀសខ្លួនទៅរស់នៅបរទេស ។

ចាប់តាំងពី ឆ្នាំ១៩៧៩ រហូតដល់ ឆ្នាំ១៩៩៣ គេពុំឃើញមានការបង្កើតឡើងនូវការអប់រំផ្នែកច្បាប់ទេ ចំណែកឯវិជ្ជាជីវៈជា "មេធាវី" ក៏ពុំត្រូវបានគេទទួលស្គាល់ថាជាអាជីពឯករាជ្យដែរ ។ មុនពេលដែល "គណៈ-មេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" ត្រូវបានគេបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ គេចាំបាច់ត្រូវតែសុំការអនុញ្ញាតដើម្បីអនុវត្តការងារជាមេធាវី ពីអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាដែលនៅអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ។ នៅពេលនោះ មន្ត្រីតុលាការទាំងអស់ ជាពិសេសមន្ត្រីដែលមានស័ក្តិខ្ពស់ជាអគ្គព្រះរាជអាជ្ញា មានសម្ព័ន្ធភាពយ៉ាងជិតដិតជាមួយគណបក្សកាន់អំណាច ហើយត្រូវបានជ្រើសរើសសំរាំងដោយមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាល ។ វិជ្ជាជីវៈផ្លូវច្បាប់ដែលឯករាជ្យ មិនអាចលូតលាស់ នៅក្រោមការត្រួតត្រាដ៏តឹងរឹងបែបកុម្មុយនីស្តនេះបានឡើយ ។

ប្រព័ន្ធនេះបានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំង ពេលដែលគណៈមេធាវីបានចាប់ផ្តើមដំណើរការនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥[២៣] ។ ចាប់ពីពេលនោះរៀងមក ស្ថាប័នក្រៅរដ្ឋាភិបាលនេះ បានធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដោយឯករាជ្យលើការអនុវត្តន៍ច្បាប់ទាំងអស់[២៤] ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥ នេះដដែល មេធាវីមួយក្រុមដំបូងបំផុតដែលមានចំនួន ៣៨នាក់

---

[២៣] អ្នកអាចរកឃើញ បទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងនៃគណៈមេធាវីតាមរយៈ: www.ifrance.com/cambodialaw/judicial/jud008g.htm

[២៤] សូមមើលមាត្រា ៣១-៣៩ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវីដែលកំណត់នូវការយល់ព្រមចូលក្នុងវិជ្ជាជីវៈច្បាប់ និងការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកច្បាប់ ។ លក្ខន្តិកៈមេធាវីក៏បានចែងនៅក្នុងមាត្រា១ និងមាត្រា៤ ផងដែរថា គ្មានជនណាអាចប្រកបមុខរបរជាមេធាវីបានទេ ប្រសិនបើជននោះមិនមែនជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវី ។ ចំណុចនេះ ធានានូវឯករាជភាពរបស់គណៈមេធាវីពីឥទ្ធិពលណាមួយរបស់រដ្ឋាភិបាល ។

បានធ្វើសច្ចាប្រណិធានចូលកាន់អាជីពជាមេធាវីរបស់ពួកគេ ហើយបានក្លាយសមាជិករបស់គណៈមេធាវី[២៥] ។ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ ចំនួនមេធាវីសរុបបានកើនឡើងដល់ ៥៤នាក់ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៣ មានមេធាវីចំនួន ១៩៧នាក់កំពុង អនុវត្តវិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេ[២៦] ។

ខ. ការការពារសំរាប់វិជ្ជាជីវៈផ្លូវច្បាប់ឯករាជ្យៈ

ការដែលសំខាន់បំផុត គឺមេធាវីអាចបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន ដោយគ្មានការកំហិត ឬការជ្រៀតជ្រែកដែលមិនសមស្រប ពីព្រោះ ជាទូទៅពួកគេ ដើរតួនាទីដ៏សំខាន់នៅក្នុងរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌ត្រឹមត្រូវ និងក្នុងការបង្កើតនីតិរដ្ឋ ។

ស្ថាប័នដែលតំណាងឱ្យមេធាវី គឺគណៈមេធាវី មិនមែនជាផ្នែកមួយនៃអំណាចរដ្ឋទេ (អង្គនីតិប្រតិបត្តិ អង្គនីតិបញ្ញត្តិ និងស្ថាប័នតុលាការ) ប៉ុន្តែ វាជាផ្នែកមួយនៃសង្គមស៊ីវិល ។ គណៈមេធាវីជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលត្រូវបានការពារដោយច្បាប់ជាក់លាក់មួយ (ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី) ពីព្រោះថា វាមានតួនាទីដែលឋិតថេរ នៅក្នុងការពង្រឹងនីតិរដ្ឋ និងការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។

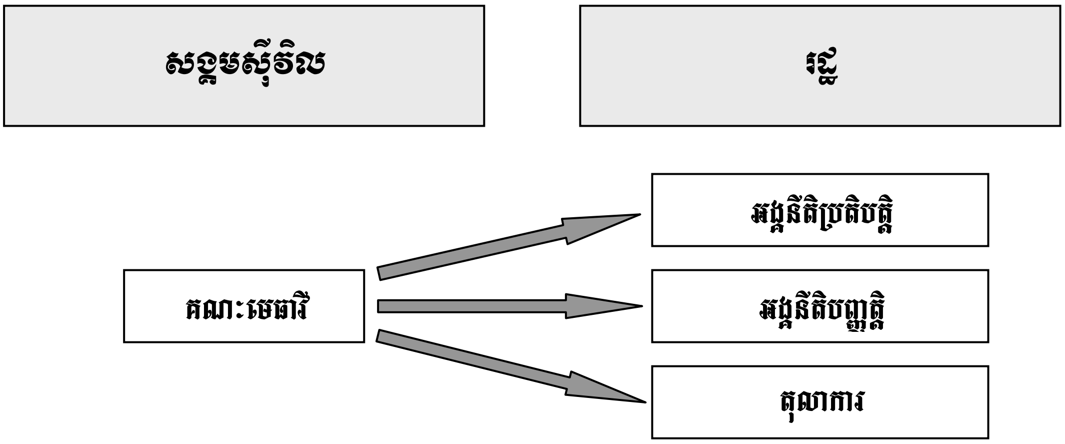

នីតិរដ្ឋពុំអាចប្រព្រឹត្តិទៅបានឡើយ នៅក្នុងប្រទេសណាក៏ដោយ ប្រសិនបើមេធាវីមិនបានដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងការប្រើច្បាប់ ការបកស្រាយច្បាប់ ពន្យល់អំពីច្បាប់ដល់ប្រជាជន និងក្នុងការជួយធ្វើវិសោធនកម្មច្បាប់ក្នុងករណីដែលច្បាប់នោះ មិនអាចបំពេញតំរូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋបានតទៅទៀតនោះ ។ មេធាវីត្រូវតែដើរតួនាទីដ៏សកម្មនៅក្នុងសាខានៃអំណាចទាំងអស់: នៅក្នុង**ដំណើរការនីតិកម្ម** ដោយការផ្តល់បទពិសោធន៍ផ្នែកច្បាប់ក្នុងជីវិតប្រចាំរបស់ពួកគេដល់អ្នកធ្វើច្បាប់ នៅក្នុង**ដំណើរការនៃការប្រតិបត្តិច្បាប់** ដោយការការពារសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅអាជ្ញាធរ ក្នុងករណីមានការរំលោភច្បាប់ និងនៅក្នុង**ដំណើរការតុលាការ** ដោយធ្វើជាតំណាងកូនក្តីរបស់ខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការ និង បញ្ចេញមតិជំទាស់តាមផ្លូវច្បាប់ទាមទារសិទ្ធិឱ្យពួកគេ ។

[២៥] សំរាប់ព័ត៌មានលំអិតបន្ថែមអំពីប្រវត្តិនៃវិជ្ជាជីវៈមេធាវីកម្ពុជា សូមមើល : "ប្រព័ន្ធច្បាប់កម្ពុជា" បោះពុម្ពផ្សាយនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ដោយមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍ធនធានច្បាប់កម្ពុជា (CLRDC) ទំព័រ១៥០-១៥២ ។

[២៦] របាយការប្រចាំឆ្នាំរបស់គណៈមេធាវីឆ្នាំ២០០៣ - នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៣ គណៈមេធាវីមានសមាជិកសរុបចំនួន ៣២៨នាក់ ដែលក្នុងនោះ ៥៣នាក់ជាស្ត្រី ។

មេធាវីមាន**ឋានៈដូចគ្នានឹងចៅក្រម ឬព្រះរាជអាជ្ញាដែរ** ។ ឧទាហរណ៍ ឋានៈដូចគ្នានេះក៏ត្រូវតែឆ្លុះបញ្ចាំងនៅក្នុងការរៀបចំបន្ទប់តុលាការផងដែរ ។ ការងាកចេញពីគោលការណ៍នៃ "សមភាពផ្នែកអាវុធ" (មានន័យថាជាវិធានការក្នុងការតវ៉ាក្ដីដូចៗគ្នា) ដែលថា ភាគីជំលោះទាំងពីរ ត្រូវទទួលបានឱកាស និងសិទ្ធិដូចគ្នា ។

ឧទាហរណ៍:

វាមិនសមស្របទៅនឹងសិទ្ធិ និងសេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់មេធាវី ប្រសិនបើគេដាក់ឱ្យមេធាវីអង្គុយលើតុកញ្ចាស់តូចមួយនៅកៀនបន្ទប់តុលាការ ខណៈដែលចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា និងក្រឡាបញ្ជីអង្គុយនៅលើតុ និងកៅអីដែលមានការតុបតែងលំអស្អាតខ្ពស់ជាងជនជាប់ចោទ និងមេធាវី ដូចដែលគេនៅតែអនុវត្តនៅក្នុងបន្ទប់តុលាការជាច្រើននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានៅឡើយនោះ[២៧] ។

ជាគំរូល្អមួយនៅតុលាការខេត្តសៀមរាប ដែលតុរបស់មេធាវី និងព្រះរាជអាជ្ញា ដាក់នៅកំពស់ស្មើគ្នា[២៨] ។

ករណីយកិច្ច និងសិទ្ធិរបស់មេធាវីខាងក្រោមនេះ គឺជាប្រព័ន្ធមួយនៃ**ការពិនិត្យ និងតុល្យភាព** ដើម្បីផ្ដល់និងធានាឱ្យបាននូវអំណាចចំពោះពួកគេ ក៏ប៉ុន្តែស្របពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ក៏ដើម្បីបង្កា ការពារកុំឱ្យពួកគេប្រើអំណាចខុសផងដែរ ។

ករណីយកិច្ច និងសិទ្ធិទាំងនេះ មានចែងនៅក្នុង:

"គោលការណ៍ណែនាំជាមូលដ្ឋានរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិស្ដីពី តួនាទីរបស់មេធាវីកម្ពុជា" ឆ្នាំ១៩៩០[២៩]

នៅក្នុង

"លក្ខន្តិកៈមេធាវីកម្ពុជា"[៣០]

នៅក្នុង

"ក្រមសីលធមិសំរាប់មេធាវី"[៣១]

និងនៅក្នុង**ច្បាប់នីតិវិធី**ផងដែរ ។

[២៧] ឧទាហរណ៍ នៅតុលាការខេត្តកណ្ដាល
[២៨] មើលសៀវភៅស្ដីពី "ការកាត់ក្ដីនៅកម្ពុជា" សរសេរដោយលោក សុក សំអឿន នៅក្នុងផ្នែក "ការធ្លាក់ចុះនៃតុលាការយុត្តិធម៌នៅអាស៊ី" ទំព័រទី ១៣៩
[២៩] សូមមើល www1.umn.edu/humanrts/instree/i3bprl.htm
[៣០] សូមមើល http://www.cdpcambodia.org/bar_law.asp
[៣១] សូមមើល http://www.bigpond.com.kh/Council of Jurists/Judicial/jud002g.htm

I) ករណីយកិច្ចរបស់មេធាវី[៣២] :

ជាទូទៅនៅក្នុងការអនុវត្តន៍ការងាររបស់ពួកគេ មេធាវីត្រូវពិចារណាអំពីភារកិច្ច ៣ សំខាន់ៗ: ភារកិច្ចចំពោះវិជ្ជាជីវៈមេធាវីផ្ទាល់ ចំពោះអតិថិជន និងចំពោះតុលាការ ។

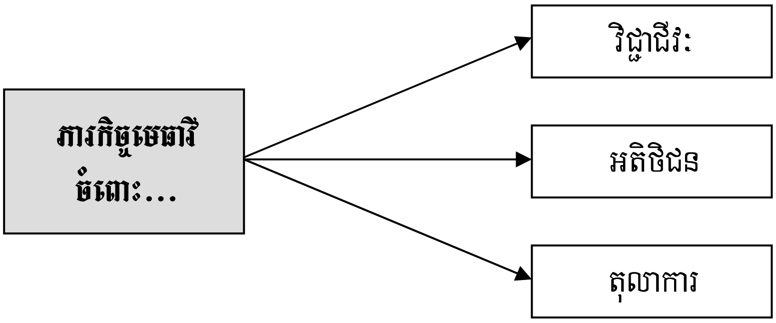

១) ករណីយកិច្ចចំពោះវិជ្ជាជីវៈ

មេធាវីគួរចេះរក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះ និងភាពថិតថេរនៃវិជ្ជាជីវៈ ហើយមិនគួរជ្រើសរើសវិជ្ជាជីវៈនេះ ព្រោះតែវិជ្ជាជីវៈនេះ អាចធ្វើឱ្យខ្លួនមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះខ្ពង់ខ្ពស់ មានឥទ្ធិពល និងអាចមានប្រាក់ចំណូលច្រើនឡើយ ។ ជាដំបូង មេធាវីត្រូវប្រកាន់ខ្ជាប់នូវបមាណីយ (ក៏រិត) ខ្ពស់នៃការប្រព្រឹត្ត និងត្រូវចងចាំជានិច្ចថា ខ្លួនត្រូវបំរើសាធារណជនជាមុនសិន ។

មាត្រា១ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវីៈ វិជ្ជាជីវៈមេធាវី គឺជាវិជ្ជាជីវៈឯករាជ្យ និងសេរី ដែលចូលរួមបំរើវិស័យយុត្តិធម៌ ។ វិជ្ជាជីវៈមេធាវី ប្រព្រឹត្តទៅបានតែក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃគណៈមេធាវី ។

ប្រការ១២ នៃគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី (BPRL): នៅគ្រប់កាលៈទេសៈ មេធាវីត្រូវរក្សាកិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃវិជ្ជាជីវៈ របស់ខ្លួន ថាជាទីភ្នាក់ងារដ៏សំខាន់នៃរដ្ឋបាលយុត្តិធម៌ ។

មេធាវីម្នាក់ អាចលើកកំពស់កិត្តិយស និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួនបានដោយៈ

ក) ការចៀសវាងជាដាច់ខាតនូវទំនាស់រវាង ករណីយកិច្ចវិជ្ជាជីវៈ និងផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនៈ

ផលប្រយោជន៍យុត្តិធម៌ ត្រូវស្ថិតនៅពីលើផលប្រយោជន៍ដទៃទៀតទាំងអស់ ។

[៣២] សំរាប់ព័ត៌មានបន្ថែម សូមមើល "ការទទួលខុសត្រូវផ្នែកវិជ្ជាជីវៈ" ដោយលោក និក រីន និង លី យូម៉េង (មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំច្បាប់សហគមន៍ - CLEC)

ឧទាហរណ៍:

• មេធាវីម្នាក់ មិនអាចលាយឡំផលប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន តួនាទីនយោបាយ ឬតំណែងសាធារណៈរបស់ខ្លួន ជាមួយការអនុវត្តន៍ច្បាប់បានឡើយ ។ សកម្មភាពទាំងនេះ នឹងមានទំនាស់ដោយស្វ័យប្រវត្តិជាមួយកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ ជាមេធាវីរបស់ខ្លួន ក្នុងការបំរើវិស័យយុត្តិធម៌ និងផលប្រយោជន៍នៃកូនក្តីរបស់ខ្លួន (សូមមើលមាត្រា៥៣ និងមាត្រា៥៤ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី) ។

នៅក្នុងសង្គមដែលឆ្លងកាត់អន្តរកាលដូចជាប្រទេសកម្ពុជា ដែលនៅតែកំពុងកសាងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅឡើយ ការបំពេញមុខងារផ្នែកនយោបាយផ្សេងៗ ដូចជា ការធ្វើជាសមាជិករដ្ឋសភា ឬការធ្វើជាប្រធានគណបក្សនយោបាយ គួរតែស្ថិតនៅដាច់ដោយឡែកពីការប្រកបវិជ្ជាជីវៈមេធាវី ពីព្រោះគ្រោះថ្នាក់នៃការលាយបញ្ចូលគ្នានៃផលប្រយោជន៍ផ្ទុយគ្នាមានច្រើនបំផុត ហើយអាចធ្វើឱ្យខូចខាតដល់ផលប្រយោជន៍របស់ប្រជាពលរដ្ឋបាន ។ ដូច្នេះ សំរាប់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ មេធាវីលះបង់ជាបណ្តោះអាសន្ន នូវផ្នែកខ្លះនៃសិទ្ធិក្នុងការបង្កើតសមាគម និងសិទ្ធិក្នុងការប្រមូលផ្តុំ និងសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិរបស់ខ្លួន ។ នៅក្នុងសង្គម ដែលមានរចនាសម្ព័ន្ធប្រជាធិបតេយ្យដំណើរការរលូន ការផ្តុំបញ្ចូលគ្នានៃការប្រកបវិជ្ជាជីវៈជាមេធាវី និងជាអ្នកនយោបាយនៅពេលតំណាលគ្នា មិនបង្កឱ្យមានបញ្ហាណាមួយឡើយ ហើយត្រូវបានគេអនុញ្ញាត ព្រមទាំងមានការស្នើសុំឱ្យបញ្ចូលជំនាញការមេធាវីទៅក្នុងដំណើរការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តធំៗរបស់សង្គមទៀតផង ។

• នៅពេលដែលមេធាវីណាម្នាក់ មានការងារច្រើនពេកហើយនោះ ឬនៅពេលដែលករណីដែលត្រូវបានដាក់ជូនស្ថិតនៅក្រៅសមត្ថភាពរបស់ខ្លួននោះ មេធាវីមិនគួរទទួលការប្រគល់សិទ្ធិឱ្យជាតំណាងឡើយ ប៉ុន្តែគួរណែនាំកូនក្តីនោះ ឱ្យទៅរកមេធាវីម្នាក់ទៀត ។

• មេធាវីម្នាក់ គួរតែតំណាងចុងចោទម្នាក់បានហើយ នៅក្នុងរឿងក្តីមួយដែលមានចុងចោទច្រើន (មាត្រា ១៩ III នៃក្រមសីលធម៌សំរាប់មេធាវី) ពីព្រោះ ចុងចោទម្នាក់ៗ មានវិធីសាស្ត្រការពារ និងប្រយោជន៍រៀងៗខ្លួន ។ មេធាវី ត្រូវតែចៀសវាងឱ្យបាននូវឱកាសតិចតួចនៃទំនាស់ផលប្រយោជន៍ សូម្បីតែ មេធាវីត្រូវបាត់បង់អតិថិជន និងឱកាសរកប្រាក់ចំណូលក៏ដោយ ។

ខ) សហប្រតិបត្តិការជាមួយគណៈមេធាវី ដែលជាសមាគមវិជ្ជាជីវៈមេធាវីមួយ និងមេធាវីទាំងអស់ត្រូវតែជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវីនេះ (មាត្រា៤ និងមាត្រា៨ I នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី) ។

ឧទាហរណ៍:

មេធាវី មានកាតព្វកិច្ចគោរពឱ្យបានដាច់ខាតនូវបំរាមនៃការផ្សាយពាណិជ្ជកម្ម (មាត្រា៥៧ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី) ពីព្រោះ ការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មជ្រុលហួសហេតុ អាចបណ្តាលឱ្យមានអ្នកយល់ខុស ហើយអាចប៉ះពាល់ដល់សេចក្តីថ្លៃថ្នូរនៃវិជ្ជាជីវៈដែលមិនមែនជាពាណិជ្ជកម្ម ឬអាជីវកម្មមួយនោះឡើយ ប៉ុន្តែជាសេវាមួយដែលបំរើដល់វិស័យយុត្តិធម៌ ។

គ) ការពង្រឹងនីតិរដ្ឋ:

មេធាវីត្រូវធានាថា បុគ្គលគ្រប់រូបមានលទ្ធភាពទទួលបានសេវាផ្លូវច្បាប់ ។ មេធាវី គួរតែចូលរួមក្នុងកម្មវិធីជំនួយផ្លូវច្បាប់ ។

ជំនួយផ្លូវច្បាប់ មិនមែនជាបញ្ហាសប្បុរសធម៌ទេ ប៉ុន្តែវាជាសិទ្ធិមនុស្សជាមូលដ្ឋាន[៣៣] ។

[៣៣] សូមមើល មាត្រា៧៦ II ចំនុច៤ នៃច្បាប់នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (រដ្ឋកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣) ដែលផ្តល់ការណាត់ជួបជាមួយមេធាវីដោយស្វ័យប្រវត្តិតែម្តង ក្នុងករណីចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋមួយ (មិនមែនពីបទមជ្ឈិមទេ) និងមិនអាចមានលទ្ធភាពជួលមេធាវីបានទេ ។

មាត្រា៧ UDHR:

មនុស្សគ្រប់រូបមានភាពស្មើគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ និងមានសិទ្ធិទទួលបាននូវការការពារផ្លូវច្បាប់ស្មើគ្នា ដោយគ្មានការរើសអើង ។

មាត្រា១៤ III (ឃ) ប្រយោគទី៣ ICCPR:

ក្នុងករណីនៃការសំរេចវិនិច្ឆ័យទោសឧក្រិដ្ឋ ជនជាប់ចោទគ្រប់ៗរូប មានសិទ្ធិស្មើៗគ្នាក្នុងការទទួលនូវកិច្ចធានាខ្លះៗដូចជា :
(ឃ) ...សាមីជនមានសិទ្ធិរើសស្មាក្តីដោយខ្លួនឯង ប្រសិនបើ ខ្លួនមានប្រាក់គ្រប់គ្រាន់សំរាប់បង់ថ្លៃឈ្នួល ។ ក្នុងករណីណាដែលចាំបាច់ តុលាការត្រូវតែងតាំងឱ្យស្មាក្តីឱ្យតំណាងជនជាប់ចោទដោយឥតគិតឈ្នួល ប្រសិនបើ សាមីជននេះ គ្មានមធ្យោបាយ ឬប្រាក់កាសគ្រាប់គ្រាន់ ។

ដូច្នេះ រដ្ឋាភិបាល ត្រូវផ្តល់ថវិកាឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ព្រមទាំងធនធានដទៃទៀត ដើម្បីបំរើសេវាផ្លូវច្បាប់សំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ និងជាចាំបាច់សំរាប់ជនដែលបាត់បង់ឱកាសដទៃទៀត មាត្រា៣ BPRL ។

បច្ចុប្បន្ននេះ ថវិកាជាតិនៃរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាមិនបានផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកស្ថាប័ន និងហិរញ្ញវត្ថុដល់ជនទាំងឡាយ ដែលមិនអាចការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគេដោយខ្លួនឯងបានឡើយ ។ មានអង្គការតែ បី ប៉ុណ្ណោះដែលជួយដល់ជនក្រីក្រ និងជនបាត់បង់ឱកាសនានា ដូចជាកុមារ ជនជាតិភាគតិច ជនភៀសខ្លួន ឬជនពិការ ក្នុងការការពារសិទ្ធិរបស់ពួកគេ នៅចំពោះមុខតុលាការ គឺ:

- **"អង្គការជំនួយផ្លូវច្បាប់កម្ពុជា"** (LAC) ជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៥[៣៤] ។
- **"ក្រុមអ្នកច្បាប់ការពារសិទ្ធិកម្ពុជា"** (CDP) ជាអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលមួយដែលបានដំណើរការតាំងពីឆ្នាំ១៩៩៥[៣៥]
- **គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** មាត្រា២៩ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី ។

ការបរាជ័យរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ ឬក្នុងការបំពេញតួនាទីផ្នែកស្ថាប័ន របស់ខ្លួននោះ មិនធ្វើឱ្យមេធាវី ឬគណៈមេធាវី បោះបង់ចោលកាតព្វកិច្ចវិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេឡើយ ។ គណៈមេធាវីត្រូវតែផ្តល់សេវាផ្លូវច្បាប់ស្មើគ្នាដល់ជនទាំងឡាយគ្រប់រូប រួមទាំង ជនដែលជួបប្រទះបញ្ហាលំបាកដោយសាររស់នៅតំបន់ឆ្ងាយៗផង ។

ឧទាហរណ៍:

គណៈមេធាវី មានកាតព្វកិច្ចបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលច្បាប់ដោយបើកចំហនៅទូទាំងប្រទេស ដោយផ្អែកលើចំណាយផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានៃការបែងចែកមេធាវីមិនស្មើគ្នា និងការប្រមូលផ្តុំនៅក្នុងទីក្រុងភ្នំពេញរបស់ពួកគេ ។

[៣៤] សូមមើល www.lac.org.kh
[៣៥] សូមមើល www.cdpcambodia.org

២) ករណីយកិច្ចចំពោះអតិថិជនៈ

មេធាវីត្រូវតែបំពេញតួនាទីដើម្បីជាប្រយោជន៍របស់អតិថិជនដោយសេចក្តីក្លាហាន ស្មោះត្រង់ និងដោយបញ្ចេញឱ្យអស់នូវចំណេះដឹង និងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ស្របតាមច្បាប់ ។

មេធាវីអាចធ្វើដូច្នេះបាន ដោយ[៣៦] :

ក) ធ្វើការសម្ភាសន៍អតិថិជនប្រកបដោយសេចក្តីព្យាយាមបំផុតអំពីរឿងក្តីនោះ

ខ) ធ្វើការស្រាវជ្រាវអំពីការពិត និងច្បាប់ទៅលើករណីនោះដោយយកចិត្តទុកដាក់

គ) ផ្តល់យោបល់ដល់អតិថិជនអំពីសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចផ្លូវច្បាប់ របស់ពួកគេ និង

ឃ) រៀបចំ និងបង្ហាញការទាមទារ/ការពារ សំរាប់អតិថិជននៅពេលជំនុំជំរះ

មុនពេលបំពេញកិច្ចការទាំងអស់នេះ វាជួយដល់ការធ្វើឱ្យទំនាក់ទំនងមានទំនុកចិត្ត និងការចុះហត្ថលេខាលើកិច្ចសន្យាជាលាយលក្ខណ៍អក្សរស្តីពី ថ្លៃចំណាយលើការធ្វើជាតំណាងផ្លូវច្បាប់ (មាត្រា៦៨ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី[៣៧]) ។

មេធាវីត្រូវតែកសាងជំនឿ និងទំនុកចិត្តជាមួយអតិថិជន ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អតិថិជនឱ្យអស់ពីសមត្ថភាព ។ ករណីយកិច្ចនៃការរក្សាការសំងាត់ក្នុងវិជ្ជាជីវៈមានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងមាត្រា៥៨ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី មាត្រា៧ នៃក្រមសីលធម៌សំរាប់មេធាវី និងនៅក្នុងគោលការណ៍២២ នៃ BPRL ។

> មាត្រា៥៨ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី :
>
> មេធាវី ត្រូវតែរក្សាការសម្ងាត់ជាដាច់ខាត ។ មេធាវី កំណត់តាមសតិសម្បជញ្ញៈរបស់ខ្លួន និងដោយមានការយល់ព្រមពីអតិថិជនផង នូវអ្វីដែលខ្លួនត្រូវលើកឡើង ដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍របស់អតិថិជនដែលខ្លួនទទួលបន្ទុក ។
>
> មេធាវី ពុំអាចបំពារបំពានលើការសម្ងាត់នៃវិជ្ជាជីវៈបានឡើយ ហើយក៏មិនអាចត្រូវបានបង្ខំឱ្យបំពារបំពានលើការសម្ងាត់នៃវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួន ទោះបី នៅមុខតុលាការក៏ដោយ ។
>
> ត្រូវទុកជាការសម្ងាត់នៃវិជ្ជាជីវៈ ការពិគ្រោះយោបល់ និងការផ្តល់យោបល់ឯកសារក្រៅផ្លូវការទាំងឡាយ ដែលមេធាវីតាក់តែងឡើងសំរាប់អតិថិជនរបស់ខ្លួន លិខិតស្នាមទាំងឡាយដែលមេធាវី និងអតិថិជនរបស់ខ្លួន ផ្ញើទាក់ទងគ្នា ។

[៣៦] សូមមើលមាត្រា២ និងមាត្រា៣ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវីផង ។

[៣៧] សូមមើលមាត្រា២២ I នៃក្រមសីលធម៌សំរាប់មេធាវីៈ "កិច្ចព្រមព្រៀងជាមុនមួយ អាចត្រូវបានបញ្ចប់ដោយកំណត់នូវតារាងតម្លៃ ឬវិធីសាស្ត្រនៃការបង្កើតប្រាក់ឈ្នួល"។ ជាអកុសល នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា គេពុំទាន់ឃើញមាន "លក្ខន្តិកៈស្តីពីតម្លៃឈ្នួលរបស់មេធាវី" ដែលអាចជួយដោះស្រាយបញ្ហាពុករលួយ និងការប្រកួតប្រជែងមិនមានតុល្យភាពក្នុងចំណោមមេធាវីឡើយ ។ ភារកិច្ចមួយក្នុងចំណោមភារកិច្ចដ៏សំខាន់បំផុតនាពេលអនាគត សំរាប់គណៈមេធាវីគឺត្រូវធ្វើពង្រាងច្បាប់ប្រភេទនេះ ។

> មាត្រា៧ នៃក្រមសីលធមិសំរាប់មេធាវី :
>
> មេធាវី ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចរក្សាការសំងាត់ជាដាច់ខាត ។ ការសំងាត់ មិនអាចត្រូវបានបោះបង់ដោយបុគ្គលណាម្នាក់ឡើយ រួមទាំងតុលាការផង ។ ...
> នៅពេលដែលមេធាវី ត្រូវឆ្លើយតបចំពោះវិធានការច្បាប់របស់អតិថិជនរបស់ខ្លួននៅក្នុងករិតចាំបាច់សំរាប់ការការពារអតិថិជននោះ ពុំមានកាតព្វកិច្ចក្នុងការរក្សាការសំងាត់ឡើយ ។

៣) ករណីយកិច្ចចំពោះតុលាការ:

តួនាទីចំបងរបស់មេធាវី គឺការជួយឱ្យតុលាការសម្រេចបានយុត្តិធមិស្របតាមច្បាប់ ។ អាស្រ័យហេតុនេះ មេធាវី មិនត្រូវដឹកនាំតុលាការឱ្យដើរផ្លូវខុស ឬបង្ហាញនូវភស្តុតាងដែលខ្លួនដឹងថាក្លែងក្លាយ ទោះបីជាការធ្វើបែបនេះ អាចជាប្រយោជន៍ដល់អតិថិជនក៏ដោយ ។ ផ្ទុយទៅវិញ មេធាវីពុំត្រូវបង្ខើបប្រាប់តុលាការនូវការពិតទាំងឡាយណាដែលមិនស្ថិតក្នុងផលប្រយោជន៍របស់អតិថិជនឡើយ បើទោះបីជា ការពិតទាំងនេះបង្ហាញនូវពិរុទ្ធភាពរបស់អតិថិជនក៏ដោយ ។ ការបង្ហាញពិរុទ្ធភាពគឺជាភារកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា វាមិនមែនជាភារកិច្ចរបស់មេធាវីឡើយ!

II) សិទ្ធិរបស់មេធាវី:

សិទ្ធិដូចរៀបរាប់តទៅនេះមានចែងនៅក្នុង "គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី"(BPRL) ។

១) សិទ្ធិក្នុងការបំពេញមុខងារវិជ្ជាជីវៈដោយគ្មានការជ្រៀតជ្រែក:

> ប្រការ១៦ នៃ BPRL:
>
> រដ្ឋាភិបាលទាំងឡាយត្រូវធានាថា មេធាវីទាំងអស់ :
> ក) មានសមត្ថភាពបំពេញមុខងារវិជ្ជាជីវៈគ្រប់ប្រភេទរបស់ខ្លួន ដោយគ្មានការបំភិតបំភ័យ ការយាយី ឬការជ្រៀតជ្រែកមិនសមស្រប
> ខ) មានសមត្ថភាពធ្វើដំណើរ និងពិគ្រោះយោបល់ជាមួយអតិថិជនរបស់ខ្លួនដោយសេរី ទាំងនៅក្នុងប្រទេសរបស់គេផ្ទាល់ និងនៅក្រៅប្រទេស ។ និង
> គ) មិនត្រូវរងទុក្ខ ឬទទួលការគំរាមកំហែងដោយការកាត់ទោស ឬទណ្ឌកម្មរដ្ឋបាល សេដ្ឋកិច្ច ឬទណ្ឌកម្មដទៃទៀត ចំពោះសកម្មភាពណាមួយដែលត្រូវបានធ្វើឡើងស្របទៅតាមករណីយកិច្ចបទដ្ឋាន និងក្រមសីលធមិវិជ្ជាជីវៈដែលត្រូវបាន ទទួលស្គាល់ឡើយ ។

ក) ប្រសិនបើ មេធាវីណាម្នាក់ បានទទួលរងនូវអំពើអយុត្តិធមិពីសំណាក់ចៅក្រមណាម្នាក់ ពួកគេអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅប្រធានតុលាការ (សូមមើល មាត្រា២៤ IV នៃក្រមសីលធមិសំរាប់មេធាវី) ទៅប្រធានគណៈមេធាវី ឬទៅឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រមដោយផ្ទាល់ ដែលអាចធ្វើអន្តរាគមន៍បាន ។ មេធាវី

ថែមទាំងអាចជំទាស់ដល់ចៅក្រមក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចបានទៀតផង ប្រសិនបើ សញ្ញានៃការវិនិច្ឆ័យជាមុន (Prejudice) ឬការបោកបញ្ឆោត ឬការរារាំង (មើលឧទាហរណ៍ មាត្រា២៨ នៃពង្រាងច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៣ និងមាត្រា៤៧៦-៤៨៤ នៃពង្រាងច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៣) ។ ចៅក្រមអាចបដិសេធនូវការជំទាស់របស់មេធាវី ក៏ប៉ុន្តែ ការជំទាស់នោះ នឹងត្រូវបានរក្សាទុក នៅក្នុងឯកសារដែលនឹងជួយដល់គូភាគី នៅពេលដែលបញ្ហានោះត្រូវបានធ្វើឧទ្ធរណ៍ទៅតុលាការមួយថ្នាក់ទៀត ដោយមានចៅក្រមថ្មី ដែលនឹងពិចារណាលើករណីនោះខុសគ្នាពីចៅក្រមមុន ។

ឧទាហរណ៍នៃការប្រព្រឹត្តិដោយអយុត្តិធមិ:

- មេធាវីត្រូវបានគេសុំប្រាក់ មុនពេលទទួលសិទ្ធិដើម្បីពិនិត្យលើឯកសារនៃរឿងក្តីនោះ
- ចៅក្រមប្រើប្រាស់ចម្លើយសារភាពមួយដែលទទួលបានដោយមធ្យោបាយទណ្ឌកម្ម ថាជាវត្ថុតាងនៃពិរុទ្ធភាព (សូមមើលមាត្រា២៤ III នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល)
- ចៅក្រមរំលោភសិទ្ធិណាមួយនៃសិទ្ធិមេធាវីដែលមានរៀបរាប់នៅជំពូកក្រោយ ។

ខ) ការអនុវត្តន៍របស់គណៈមេធាវី ដើម្បីដាក់កំហិតលើការចូលជាសមាជិករបស់ខ្លួន ជ្រៀតជ្រែកដល់សិទ្ធិរបស់មេធាវីក្នុងការអនុវត្តន៍ដោយសេរីនូវវិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេ (មាត្រា៣៦ I CC) ។

ឧទាហរណ៍ចំពោះការដាក់កំហិតហួសហេតុ:

- មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលច្បាប់ដែលចេញនូវ "វិញ្ញាបនបត្រជំនាញវិជ្ជាជីវៈ" ដើម្បីក្លាយជាសមាជិករបស់គណៈមេធាវីនោះមិនបានកំណត់ប្រកបដោយតម្លាភាព នូវលក្ខខណ្ឌដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីឱ្យបានជាប់ការប្រឡងរបស់មេធាវីឡើយ[៣៨] ។ មជ្ឈមណ្ឌល ក៏កំណត់នូវចំនួនមេធាវីជាអតិបរមាដែលត្រូវជ្រើសរើសសំរាប់ការប្រឡងនោះដែរ ។ ប៉ុន្តែ ពុំមានហេតុផលអ្វីសំរាប់ការកំណត់នេះ ប្រសិនបើ យើងគិតដល់ប្រទេសកម្ពុជាដែលមានមេធាវីមិនលើសពី ២០០នាក់ សំរាប់បំរើប្រជាជនកម្ពុជាសរុបចំនួន ១៤លាននាក់ នោះ ។
- គណៈមេធាវី បកស្រាយមាត្រា៣២ ចំនុចទី១ នៃលក្ខន្តិកៈមេធាវី យ៉ាងចង្អៀតចង្អល់បំផុតដោយ តំរូវឱ្យមានការបំរើការវិជ្ជាជីវៈរយៈពេល ពីរឆ្នាំ នៅក្នុងអង្គការរបស់រដ្ឋាភិបាល ។ ជនណាដែលបានបំរើការផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងក្រុមហ៊ុនឯកជន ឬអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ត្រូវបានគេបដិសេធមិនឱ្យចូលសមាជិករបស់គណៈមេធាវី និងមិនអាចប្រកបវិជ្ជាជីវៈជាមេធាវីបាន ។

ការបដិសេធន៍នូវលទ្ធភាពចូលជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវី ប៉ះពាល់ដល់ សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈរបស់មេធាវី (មាត្រា៣៦ I CC) ។

ប៉ុន្តែយោងតាម មាត្រា៣៦ I CC សេរីភាពក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈ អាចត្រូវបានដាក់កំហិតក្នុងគោលបំណងមួយដើម្បីធានាដល់ "សមត្ថភាព" ក្នុងការអនុវត្តន៍វិជ្ជាជីវៈ ឬដើម្បីការពារ "តំរូវការរបស់សង្គម" តែប៉ុណ្ណោះ ។ យើងពុំចាំបាច់សង្ស័យឡើយថា សង្គមកម្ពុជាកំពុងត្រូវការមេធាវីឱ្យបានច្រើនតាមដែលខ្លួនអាចធ្វើទៅបាន ។ គេត្រូវការចំណាយ ពេលវេលាច្រើនរហូតដល់ "ចំនួនមេធាវីច្រើនលើសលប់" នឹងលេចឡើងដើម្បីបំរើប្រទេសនេះ[៣៩] ។

---

[៣៨] សូមមើលមាត្រា៩ នៃបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរបស់គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា: "មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ" កំណត់ខ្លឹមសារ ដែល CAPA (វិញ្ញាបនបត្រនៃសមត្ថភាពក្នុងវិជ្ជាជីវៈមេធាវី) ត្រូវយកធ្វើជាមូលដ្ឋាន ព្រមទាំងវិធីសាស្ត្រនៃការប្រឡងផង ។ លោក-អ្នក អាចរកបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងរបស់គណៈមេធាវីនៅលើ: www.ifrance.com/cambodialaw/judicial/jud008g.htm

[៣៩] ពីព្រោះវាករណីនៅក្នុងប្រទេសអាល្លឺម៉ង់ដែលមានមេធាវីប្រមាណ៩០ ០០០ នាក់សំរាប់ប្រជាជន ៨០លាននាក់ ។

ហើយមានតែឧក្រិដ្ឋជន មេធាវីក្ស័យធន និងជនដែលមិនបានទទួលចំនួនពិន្ទុពិសេសនៅក្នុងការប្រឡងជាមេធាវីប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចត្រូវបានដាក់កំហិត នៅក្នុងសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការប្រកបវិជ្ជាជីវៈដោយសេរីរបស់ពួកគេ និងត្រូវបដិសេធមិនឱ្យចូលជាសមាជិកគណៈមេធាវី ។

២) សិទ្ធិទទួលបានការការពារៈ

មេធាវី មានសិទ្ធិធ្វើការនៅក្នុងបរិយាកាសសុវត្ថិភាពមួយ ដោយគ្មានការភ័យខ្លាចដោយសារការគំរាម-កំហែង និងការបង្ខិតបង្ខំ ។

> ប្រការ១៧ BPRL:
>
> ប្រសិនបើសន្តិសុខរបស់មេធាវីត្រូវបានគំរាមកំហែង ដោយសារការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន ពួកគេត្រូវទទួលបានការការពារគ្រប់គ្រាន់ពីអាជ្ញាធរ ។

៣) សិទ្ធិទទួលបានអភ័យឯកសិទ្ធិរដ្ឋប្បវេណី និងព្រហ្មទណ្ឌៈ

មេធាវី ការពារប្រយោជន៍កូនក្ដីរបស់ខ្លួន ដោយប្រើប្រាស់នូវព័ត៌មានរបស់កូនក្ដីនៅចំពោះមុខតុលាការ ។ ប្រសិនបើព័ត៌មានទាំងនេះ ដោយផ្ទាល់មាត់ ឬជាលាយលក្ខណ៍អក្សរក្ដី មើលទៅពិតប្រាកដ គួរឱ្យទុកចិត្ត និងគួរឱ្យជឿជាក់បាន (ដែលជាក់ស្ដែងក្នុងករណីខ្លះ វាមិនពិតប្រាកដ មិនគួរឱ្យទុកចិត្ត និងមិនគួរឱ្យជឿជាក់ នោះទេ) មេធាវី មិនត្រូវបានគេអាចចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនោះទេ ដូចជា ពីបទការបង្ហាញដោយបន្លំ ។

> ប្រការ២០ BPRL:
>
> មេធាវី ត្រូវមានអភ័យឯកសិទ្ធិរដ្ឋប្បវេណី និងព្រហ្មទណ្ឌសំរាប់សេចក្តីថ្លែង-ការណ៍ ដែលបានធ្វើឡើងដោយសេចក្តីស្មោះត្រង់ នៅក្នុងចម្លើយថាព្រមទទួល ឬមិនព្រមទទួលជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬ ផ្ទាល់មាត់នៅក្នុងការបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការ សាលាក្តី ឬច្បាប់ ឬអាជ្ញាធររដ្ឋបាលដទៃទៀត ។

ប៉ុន្តែ មេធាវីម្នាក់ មិនដែលត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើការភូតកុហកដោយចេតនា ក្នុងនាមជាកូនក្តីរបស់ខ្លួន ដើម្បីឈ្នះក្តីនោះទេ ។

៤) សិទ្ធិក្នុងការតំណាងកូនក្តីៈ

មេធាវី **ស្វយ័ត** និងជ្រើសរើសកូនក្តីរបស់ខ្លួនបាន**ដោយសេរី** ។ មេធាវីអាចបដិសេធក្នុងការធ្វើជាតំណាងកូនក្តីនៅក្នុងករណីណាមួយក៏បាន ក៏ប៉ុន្តែមេធាវីអាចទទួលធ្វើជាតំណាងកូនក្តីបានដោយសេរី ។ មេធាវី អាចតំណាងកូនក្តីណាម្នាក់ដោយមានការយល់ព្រមពីកូនក្តីនោះ ។ ការបដិសេធន៍ក្នុងការធ្វើជាតំណាងកូនក្តីមានតម្លៃស្មើគ្នានឹងការបដិសេធន៍នូវសិទ្ធិក្នុងការបញ្ចេញមតិនៅចំពោះមុខតុលាការ (មាត្រា៣៩ CC) ។ តុលាការមិនអាចបដិសេធ មេធាវីមិនឱ្យតំណាងកូនក្តីបានទេ ប្រសិនបើមេធាវីនោះធ្វើបែបនេះដោយមានការយល់ព្រមពីកូនក្តីនោះ ។ តុលាការ ត្រូវគោរពសេចក្តីសំរេចចិត្តរបស់កូនក្តី ។ បើមិនដូច្នោះទេ តុលាការអាចជ្រៀតជ្រែកដោយខុសច្បាប់ ចូលក្នុងសិទ្ធិមនុស្សរបស់មេធាវីក្នុងការអនុវត្តន៍វិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេ (មាត្រា៣៦ I CC) ។

> ប្រការ១៩ BPRL:
>
> ពុំមានតុលាការ ឬអាជ្ញាធររដ្ឋបាលណាមួយ ... ត្រូវបដិសេធមិនទទួលស្គាល់សិទ្ធិរបស់មេធាវី ក្នុងការបង្ហាញខ្លួនចំពោះមុខតុលាការ ឬអាជ្ញាធរនោះ ដើម្បីតំណាងឱ្យកូនក្តីរបស់ខ្លួនឡើយ លុះត្រាតែ មេធាវីនោះពុំមាន លក្ខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ស្របតាមច្បាប់ និងការអនុវត្តន៏របស់ជាតិ ... ។

៥) សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានកូនក្តី និងព័ត៌មានចាំបាច់សំរាប់ការពារកូនក្តី:

ប្រការ៥ និង ៧ នៃ "គោលការណ៍ជាមូលដ្ឋានស្តីពីតួនាទីរបស់មេធាវី" បានចែងពីសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទដែលត្រូវស្វែងរកជំនួយពីអ្នកការពារក្តី :

> ប្រការ៥ BPRL:
> រដ្ឋាភិបាល ត្រូវធានាថា អាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចត្រូវជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ដល់ជនគ្រប់រូបអំពីសិទ្ធិរបស់ពួកគេ ក្នុងការទទួលបានជំនួយពីមេធាវីតាមការជ្រើស-រើសរបស់ពួកគេ នៅពេលឃាត់ខ្លួន ឬឃុំឃាំង ឬនៅពេលដែលត្រូវបានចោទពីបទល្មើសណាមួយ ។
>
> ប្រការ៧ BPRL:
> រដ្ឋាភិបាលត្រូវធានាបន្ថែមថា ជនគ្រប់រូបដែលត្រូវឃាត់ខ្លួន ឬឃុំឃាំង ដោយមាន ឬគ្មានការចោទពីបទល្មើសណាមួយ ត្រូវមានលទ្ធភាពជាបន្ទាន់ក្នុងការស្វែងរកមេធាវី ហើយនៅក្នុងករណីណាក៏ដោយមិនត្រូវឱ្យលើសពីរយៈពេល ៤៨ម៉ោង ក្រោយការឃាត់ខ្លួន ឬ ការឃុំឃាំងឡើយ ។

មាត្រា១០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល មានលក្ខណៈស្របគ្នាជាមួយមាត្រា៣៩ CC ដែលផ្តល់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបក្នុងការបញ្ចេញមតិនៅចំពោះមុខតុលាការ:

> មាត្រា១០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌអន្តរកាល: ជំនួយផ្នែកច្បាប់
>
> ១- សិទ្ធិពឹងពាក់មេធាវីឬទីប្រឹក្សា ត្រូវបានធានាជូនជនគ្រប់រូបដែលជាប់ចោទ ពីបទមជ្ឈិមឬបទឧក្រិដ្ឋ។
> ២- ទោះបីបទល្មើសនោះធ្ងន់ស្រាលយ៉ាងណាក៏ដោយ គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវជាប់ឃុំឃាំងនៅលើទឹកដីកម្ពុជាលើសពីរយៈពេល ៤៨ម៉ោង ដោយគ្មានបានទទួលជំនួយពីទីប្រឹក្សា ពីមេធាវី ឬពីអ្នកតំណាង ដែលបទប្បញ្ញត្តិនេះបានអនុញ្ញាតឡើយ។

៦) សិទ្ធិមិនត្រូវសំដែងសមានចិត្តជាមួយកូនក្តី ឬបុព្វហេតុរបស់កូនក្តី៖

ប្រការ១៨ BPRL:

មេធាវីមិនត្រូវសំដែងសមានចិត្តជាមួយកូនក្តី ឬបុព្វហេតុរបស់កូនក្តីក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួនឡើយ ។

ការងាររបស់មេធាវីសំរាប់កូនក្តីមិនគួរត្រូវបានគេមើលឃើញថា ជាការបង្ហាញថា មេធាវីមានសមានចិត្តជាមួយ ឬយល់ព្រមជាមួយជំនឿ ឬទង្វើរបស់កូនក្តីឡើយ!

៧) សិទ្ធិក្នុងការទទួលបានការសំងាត់ផ្នែកវិជ្ជាជីវៈមេធាវី៖

មេធាវី ក៏ដូចជាវេជ្ជបណ្ឌិតដែរ អាចទទួលបាននូវទំនាក់ទំនងជាសំងាត់ជាមួយនឹងអតិថិជនរបស់ខ្លួន ។ មធ្យោបាយណាមួយដែលប្រែក្លាយការសន្ទនារវាងមេធាវី និងកូនក្តីរបស់គាត់ ឱ្យបើកចំហរ គឺជាមធ្យោបាយដែលផ្ទុយនឹងច្បាប់ ។ ការចំលងឯកសារ ឬការថតសំលេងដោយសំងាត់ គឺជាកម្មវត្ថុនៃការដាក់ទណ្ឌកម្ម ។ គ្មានមេធាវីណា ត្រូវបានគេបង្ខំឱ្យបើកកកាយអំពីការប្រាស្រ័យទាក់ទងរបស់គាត់ជាមួយនឹងកូនក្តីនោះទេ ។

ប្រការ២២ BPRL:

រដ្ឋាភិបាលត្រូវទទួលស្គាល់ និងគោរពថា រាល់ការប្រាស្រ័យទាក់ទង និងការពិគ្រោះយោបល់រវាងមេធាវី និងកូនក្តីរបស់ពួកគេ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងវិជ្ជាជីវៈរបស់ពួកគេគឺជាការសំងាត់ ។

៨) សិទ្ធិទទួលបានការអប់រំ និងការបណ្តុះបណ្តាល៖

ប្រការ៩ BPRL:

រដ្ឋាភិបាល សមាគមវិជ្ជាជីវៈមេធាវី និងគ្រឹះស្ថានសិក្សា ត្រូវធានាថា មេធាវីមានការអប់រំ និងការបណ្តុះបណ្តាលសមស្រប និងត្រូវឱ្យគេយល់ច្បាស់អំពីឧត្តមគតិ និងករណីយកិច្ចផ្នែកសីលធម៌របស់មេធាវី និងករណីយកិច្ចនៃសិទ្ធិមនុស្ស ព្រមទាំងសេរីភាពជាមូលដ្ឋានដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់ជាតិ និងអន្តរជាតិ ។

នៅក្នុងឆ្នាំ២០០២ គណៈមេធាវីកម្ពុជាបានបង្កើត "មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលមេធាវី" (LTC) សំរាប់អនុវត្តកម្មវិធីចូលជាសមាជិកគណៈមេធាវីក្នុងការចេញអាជ្ញាប័ណ្ណដល់មេធាវីថ្មីនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា។ សាលានេះត្រូវបានបើកឡើងជាផ្លូវការនៅចុងខែតុលា ឆ្នាំ២០០២ ដោយមានសិស្សពូកែចំនួន ៦០នាក់ ដែលផ្តោតលើការសរសេរកិច្ចសន្យា ជំនាញក្នុងការទំនាក់ទំនង ការចរចា និងការសម្រុះសម្រួល និងច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម[៤០] ។

៩) សិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ និងការបង្កើតសមាគមៈ

> ប្រការ២៣ BPRL:
>
> ដូចប្រជាពលរដ្ឋដទៃទៀតដែរ មេធាវី មានសិទ្ធិទទួលបានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ជំនឿ ការបង្កើតសមាគម និងការប្រមូលផ្តុំគ្នា ។ លើសពីនេះទៀត ពួកគេមានសិទ្ធិក្នុងការចូលរួមក្នុងការពិភាក្សាជាសាធារណៈអំពីបញ្ហាទាំងឡាយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់រដ្ឋបាលនៃវិស័យយុត្តិធម៌ និងការលើកកំពស់ ការពារសិទ្ធិមនុស្ស និងក្នុងការចូលរួម ឬបង្កើតអង្គការក្នុងស្រុក ឬអង្គការអន្តរជាតិ ព្រមទាំងចូលរួមកិច្ចប្រជុំ ដោយគ្មានការទទួលរងនូវការដាក់កំហិតផ្នែកវិជ្ជាជីវៈ ដោយសារ សកម្មភាពស្របច្បាប់ ឬសមាជិកភាពរបស់ ពួកគេនៅក្នុងអង្គការស្របច្បាប់ណាមួយឡើយ ។ ក្នុងការប្រើសិទ្ធិទាំងនេះ មេធាវី ត្រូវរៀបចំខ្លួនឱ្យបានសមស្របតាមច្បាប់ និងបទដ្ឋាន ព្រមទាំងសីលធម៌ដែលគេទទួលស្គាល់ នៅក្នុងវិជ្ជាជីវៈមេធាវីរបស់ខ្លួន ។

មេធាវី អាចចូលរួមនៅក្នុងអង្គការជាតិ (=គណៈមេធាវីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា) និងអង្គការអន្តរជាតិ ដើម្បីបង្កើតជារូបរាង សំរាប់អនាគតនៃវិជ្ជាជីវៈមេធាវី ។

ដូចជា "គណៈមេធាវីអន្តរជាតិ" (IBA) មានមេធាវីចំនួន ១៦០០០នាក់ ព្រមទាំងគណៈមេធាវី និងសមាគមច្បាប់ចំនួន ១៨០[៤១] ។ នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩២៧ "សហព័ន្ធមេធាវីអន្តរជាតិ" (UIA) ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅអឺរ៉ុប ដើម្បីបង្កើតទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិរវាងមេធាវីទាំងអស់នៅជុំវិញពិភពលោក ។ សព្វថ្ងៃ សហព័ន្ធនេះតំណាងឱ្យមេធាវីជាង ២លាននាក់ និងបានអនុម័តធម្មនុញ្ញជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិជ្ជាជីវៈច្បាប់ ដែលត្រូវបានគេអនុវត្តនៅទូទាំងពិភពលោក[៤២] ។

នៅពេលដែលមេធាវីចូលរួមជាសមាគម វាជួយឱ្យពួកគេលើកកំពស់ ការពារ និងពង្រឹងសិទ្ធិមនុស្សនៅក្រោមនីតិរដ្ឋ និងដើម្បីរក្សាភាពឯករាជ្យនៃតុលាការ និងវិជ្ជាជីវៈមេធាវីបាន មិនត្រឹមតែនៅក្នុងប្រទេសពួកគេបានប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងនៅលើពិភពលោកទៀតផង ។

---

[៤០] សំរាប់ព័ត៌មានលំអិត សូមមើល: www.cba.org/CBA/IDP/NewReport/Cambodia2003.asp

[៤១] អង្គការជាសមាជិករបស់គណៈមេធាវីអន្តរជាតិមាននៅគ្រប់ទ្វីបទាំងអស់ និងរួមមានគណៈមេធាវីអាមេរិក គណៈមេធាវីសហព័ន្ធអាល្លឺម៉ង់ សហព័ន្ធគណៈមេធាវីជប៉ុន សមាគមច្បាប់ហ្ស៊ីមបាវេ និងគណៈមេធាវីប្រទេសម៉ិចស៊ិកូ ។ សំរាប់ព័ត៌មានលំអិត សូមមើល: www.ibanet.org/

[៤២] មើល www.uianet.org

? សំនួរសិក្សាទី ៩

មើលមាត្រា៥៤ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ។

មេធាវីដែលបានទទួលតួនាទីក្នុងរាជរដ្ឋាភិបាល ឬទទួលអាណត្តិជាអ្នកតំណាងរាស្ត្រនៃរដ្ឋសភា អាចនៅជាសមាជិកនៃគណៈមេធាវីបាន ប៉ុន្តែត្រូវឈប់ប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះរហូតដល់ចប់តួនាទី ឬអាណត្តិនោះ ។

ក) តើសិទ្ធិមនុស្សណាមួយ ឬណាខ្លះ ដែលត្រូវបានដាក់កំហិតដោយមាត្រានេះ? ចូររៀបរាប់ពីសិទ្ធិទាំងនោះ និងបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ពីមាត្រាដែលពាក់ព័ន្ធ !

ខ) តើការដាក់កំហិត ដែលហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើជាមេធាវីនៅពេលដែលធ្វើការជាមន្ត្រីរដ្ឋាភិបាលផងដែរនោះ ស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែរឬទេ? ផ្តល់ហេតុផលចំពោះចំលើយរបស់អ្នក!

គ) តើការដាក់កំហិត ដែលហាមមិនឱ្យធ្វើជាមេធាវីនៅពេលជាមួយគ្នា ធ្វើការជាសមាជិករដ្ឋសភាផងដែរនោះ ស្របនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែរឬទេ? ចូរផ្តល់ហេតុផលចំពោះចំលើយរបស់អ្នក!

? សំនួរសិក្សាទី ១០

មាត្រា២៩ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី ចែងថា គណៈមេធាវី ត្រូវផ្តល់ថវិកាសំរាប់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ដល់ប្រជាជនក្រីក្រ ។ តើអ្នកគិតថា អ្នកណាគួរតែទទួលខុសត្រូវក្នុងបញ្ហាជំនួយផ្នែកច្បាប់នេះ? ចូរផ្តល់ហេតុផលចំពោះចំលើយរបស់អ្នក!

? សំនួរសិក្សាទី ១១

លោក ប៉ែនសុន សម័យ ដែលធ្វើជាមេធាវី ត្រូវបានតែងតាំងដោយអនុក្រឹត្យជាមន្ត្រីសាការីតែម្នាក់គត់នៅប្រទេសកម្ពុជា នៅឆ្នាំ ២០០១ ។ គណៈមេធាវី បានដេញគាត់ចេញពីគណៈមេធាវី ។ តើអ្នកគិតថា តើហេតុអ្វីបានជាគាត់ត្រូវគេដេញចេញ?

? សំនួរសិក្សាទី ១២

ចូរអានអត្ថបទសង្ខេបដូចខាងក្រោម ដែលដកស្រង់ចេញមកពីសារព័ត៌មាន ផ្សាយថ្ងៃទី ១៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០២ ។

លោក ខៀវ សំផន ដែលជាប្រមុខរដ្ឋ នាសម័យប៉ុលពត បានសុំជំនួយផ្នែកច្បាប់ពីអង្គការសិទ្ធិមនុស្ស "អង្គការក្រុមអ្នកការពារសិទ្ធិនៅកម្ពុជា (CDP) " កាលពីខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៣ ពីព្រោះ គាត់ត្រូវពាក់ព័ន្ធ

នឹងការចោទប្រកាន់ពីបទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ ដែលធ្វើដោយតុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហមនាពេល ខាងមុខ ទោះបីជាមានការតវ៉ាដោយលិខិតបើកចំហរមួយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០១ ថាគាត់គ្មានទោសក៏ដោយ ។

នាយកអង្គការក្រុមអ្នកការពារសិទ្ធិកម្ពុជា លោក សុក សំអឿន បាននិយាយថា ទោះបីជា អង្គការ លើកកំពស់សិទ្ធិដែលត្រូវទទួលបានការផ្តល់មតិយោបល់ និងការសន្មត់ទុកជាមុនថាគ្មានទោស ក៏ដោយ ក៏អង្គការ មិនទាន់បានសំរេចទទួលសំណូមពរនេះនៅឡើយ ហើយបានបញ្ជាក់អំពីហេតុផលចំនួន ៥ ដូចតទៅៈ ក) តុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម មិនទាន់ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅឡើយ ខ) អង្គការនេះ ក៏ជាអ្នកគាំទ្រ យ៉ាងខ្លាំងក្លាចំពោះតុលាការកាត់ទោសខ្មែរក្រហម អាចប្រឈមនឹងបញ្ហាទំនាស់ផលប្រយោជន៍ គ) ការចំណាយ សំរាប់ជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅក្នុងការកាត់ក្តីដ៏ធំ និងយូរបែបនេះ អាចនឹងខុសពីគំរោងថវិការបស់អង្គការ ឃ) អង្គការសហប្រជាជាតិ ឬរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការផ្តល់នូវជំនួយផ្នែកច្បាប់ដល់ជនជាប់ចោទ ទាំងនោះ នៅក្នុងដំណើរការក្តី និង ង) លោក សុក សំអឿន ផ្ទាល់នឹងប្រហែលជាលំអៀង ព្រោះថា ឪពុក របស់គាត់ក៏ជាជនរងគ្រោះនៅសម័យប៉ុលពតដែរ ។

អង្គការជំនួយផ្នែកច្បាប់សំខាន់មួយទៀត គឺអង្គការជំនួយច្បាប់នៃកម្ពុជា ក៏មិនប្រាកដថានឹងផ្តល់ជំនួយនោះ ដែរ ក្នុងករណី លោក ខៀវ សំផន នឹងមកសុំជំនួយផ្នែកច្បាប់នោះ ។

តើអតីតមេដឹកនាំខ្មែរក្រហម លោក ខៀវ សំផន មានសិទ្ធិនឹងទទួលបានជំនួយផ្នែកច្បាប់ដែរឬទេ?

កុំឆ្លើយត្រឹម "មាន" ឬ "មិនមាន" ប៉ុន្តែ ចូរពន្យល់ទស្សនៈផ្នែកច្បាប់ និងបញ្ជាក់ពីមាត្រានៃ ICCPR ដែលពាក់ព័ន្ធ ។

? សំនួរសិក្សាទី ១៣

នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ព្រះរាជអាជ្ញា នៅតែធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទជាមួយនឹងចៅក្រមស៊ើបអង្កេត នៅក្នុងការប្រមូលភស្តុតាង និងរៀបចំរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ។ ការលាយបញ្ចូលគ្នារវាងមុខងារព្រះរាជអាជ្ញា និងមុខងារតុលាការបែបនេះ បំពានលើច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (ឆ្នាំ១៩៩៣) និង "គោលការណ៍ណែនាំ របស់ អ.ស.ប ស្តីពីតួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា" (ឆ្នាំ១៩៩០) ផងដែរ ។

ក) ចូរលើកពីមាត្រាដែលត្រូវបានបំពានឱ្យបានច្បាស់លាស់!

ខ) តើហេតុអ្វីបានជាអ្នកគិតថា ស្ថាប័នព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែបំបែកចេញពីតុលាការ?

គ) ដោយការអានច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ (LoCP ឆ្នាំ១៩៩៣) ចូររៀបរាប់ដោយសង្ខេបអំពី សកម្មភាពរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាម្នាក់ក្នុងការយករឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយ ទៅកាត់សេចក្តី!

? សំនួរសិក្សាទី ១៤

តើក្រឡាបញ្ជី មានភារកិច្ចអ្វីខ្លះ?